

Perspectiefnota 2024

Gemeente Alblasterdam

Inhoudsopgave Perspectiefnota 2024

1. Inleiding	3
2. Beleidsmatige ontwikkelingen	4
3. Algemeen financieel perspectief.....	16
4. Begrotingsuitgangspunten, richtlijnen en aandachtspunten provincie	23
5. Van Perspectiefnota naar begroting	28

1. Inleiding

Algemeen

Hierbij bieden wij u de perspectiefnota 2024 aan. Met deze nota geven wij inzicht in de beleidsmatige ontwikkelingen, trends, kansen en risico's die op ons afkomen, meer dan u wellicht gewend bent in vergelijking met onze vorige perspectiefnota's. Uiteraard dient deze nota als opmaat richting de begroting 2024, maar om daar goede keuzes in te maken is het noodzakelijk het overzicht van het gehele speelveld te hebben. Op sommige domeinen is dit speelveld niet nieuw en reeds lopend, soms bevat het meer urgentere zaken naar aanleiding van actuele ontwikkelingen.

We zetten stappen in het uitvoeren van ons collegeprogramma en werken onder andere aan het verduurzamen van ons dorp, de woningbouwopgave en het verbeteren van de bereikbaarheid. Zoals beschreven in het collegeprogramma is onze focus in deze fase van onze collegeperiode gericht op het zetten van punten op diverse woondossiers, maar ook in het neerzetten van het lokale zorgaanbod en preventie via het Brughuis.

Zoals u gaat lezen is het werkveld van de lokale overheid zeer divers en volop in ontwikkeling. Decentralisaties en een terugtrekkende landelijke overheid aan de ene kant en tegelijkertijd diezelfde rijksoverheid die op andere terreinen meer regie pakt en via wetgeving invloed wil uitoefenen op de gemeente. Als kleine gemeente is het in dat opzicht nog belangrijker goede bondgenoten te hebben en samen te werken om de noodzakelijke robuustheid te organiseren. Een samenwerking, op bijvoorbeeld het gebied van huisvesting kwetsbare groepen, vluchtelingenopvang of brede welvaart, gebaseerd op solidariteit en eigenaarschap waarin wij een gelijkwaardige gesprekspartner zijn en blijven. Maar ook samenwerking met lokale partners is noodzakelijk om de wenselijke beweging naar voren in het sociaal domein duurzaam te kunnen zetten. U zult lezen dat veel van onze inzet daarop gericht is.

Leeswijzer

De perspectiefnota start met de beleidsmatige ontwikkelingen. Deze zijn per programma en per onderwerp te lezen in hoofdstuk 2. Daarbij is indien van toepassing aangegeven dat gewenste invulling financiële gevolgen hebben, die vervolgens weer betrokken worden bij het volgende hoofdstuk. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de ontwikkeling van het financieel perspectief 2024 tot en met 2027. In dit hoofdstuk wordt teruggeblikt op de ontwikkeling van het saldo van de begroting en de bijstellingen die we op basis van eerder genomen besluiten, nieuwe informatie en soms op basis van aannames verwachten. Met de informatie ontstaat een nieuw beeld van de verwachte financiële positie van de gemeente, zodat keuzes gemaakt kunnen worden die richting geven aan de begroting 2024. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op enkele technische uitgangspunten ten behoeve van de uitwerking van de begroting. Ook wordt hier ingegaan op de kaders en uitgangspunten die de provincie in de rol van financieel toezichthouder op de gemeenten ons mee heeft gegeven.

2. Beleidsmatige ontwikkelingen

Een duurzaam, bereikbaar dorp

Duurzaamheid

We willen toegroeien naar een fit en groen dorp in de polder en werken actief aan het vergroenen en verduurzamen van ons dorp. Verduurzamen kan op vele fronten. Om focus aan te brengen is een duurzaamheidsagenda opgesteld, waarin we in een zo kort mogelijke tijd, zoveel mogelijk impact maken om te kunnen leven met de klimaatveranderingen en om erger te voorkomen. In onze duurzaamheidsagenda richten we ons op het aanpassen van onze manier van wonen, werken en leven door:

- Zo min mogelijke belasting op het klimaat en milieu door het terugdringen van het gebruik van fossiele brandstoffen (de energietransitie)
- Omgaan met en het voorkomen van overlast die de klimaatverandering met zich meebrengt (klimaatadaptatie) en aanpassen aan de verandering (klimaatmitigatie)
- Voorkomen van onnodige uitputting van grondstoffen door anders om te gaan met grondstoffen (circulariteit)
- Verkleinen van onze ecologische voetafdruk en ons dorp fit en groen te houden voor toekomstige generaties (rentmeesterschap)

Onze activiteiten voor de komende jaren hebben betrekking op een van deze thema's. De ambities en uitvoeringsniveau worden grotendeels bepaald door de financiële kaders die het Rijk ons ter beschikking stelt. Grotendeels, want niet alle taken en werkzaamheden worden via het Rijk gecompenseerd, zoals op het gebied van maatschappelijk vastgoed.

Maatschappelijk vastgoed

De benodigde financiële middelen voor het verduurzamen van ons eigen vastgoed worden niet door het Rijk vergoed. Voor een aantal geldt wellicht een subsidie. Echter valt niet uit te sluiten dat extra financiële middelen noodzakelijk zijn. We vinden het belangrijk als overheid een voorbeeldfunctie te vervullen in deze energietransitie en zijn dan ook van mening dat ons eigen vastgoed minimaal energielabel C moet hebben (sinds dit jaar geldt een wettelijke verplichting voor label C voor alle - grotere- gemeentelijke kantoorgebouwen). Voor deze verduurzaming nemen wij een PM-post op in deze nota. Uitvoering en kosten zijn mede afhankelijk van acties naar aanleiding van de tweede fase van het vastgoedonderzoek in het najaar van 2023.

Groene loper

Vergroening van de buitenruimte vindt onder andere plaats door het versterken en verbeteren van de groene loper als onderdeel van het groenstructuurplan. Door het groen langs de groene loper – De Edisonweg, Oude Torenweg, Randweg, Van Eesterensingel, Blokweerweg Van Hogendorpweg Rijnstraat en Zwarte paard te verbeteren krijgt deze gehele hoofdontsluiting een herkenbare groenstructuur. Dit verhoogt tevens de beeldkwaliteit van de openbare ruimte. Daarbij liggen direct kansen om de kwaliteit van de buitenruimte te verbeteren, klimaat adaptieve maatregelen te nemen en de biodiversiteit te verhogen.

Water en klimaatverandering

Het aantal buien en vooral de hoeveelheid water dat in korte periode, plaatselijk valt zal komende jaren toenemen. Om wateroverlast te voorkomen is het nodig diverse maatregelen te treffen. Een goed, gemoderniseerd rioolstelsel, waterberging en goede bodemkwaliteit voor de infiltratie is nodig om wateroverlast te voorkomen. Verouderde rioleringen in ons rioolstelsel gaan we de komende jaren vervangen, opdat we beter in staat zijn wateroverlast door bv extreme regenval te voorkomen.

Bereikbaarheid

De bereikbaarheid van het dorp is al enige tijd een belangrijk onderwerp. Een goede ontsluiting van het dorp (en achterland) is noodzakelijk om aantrekkelijk te zijn (en blijven) als vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven, voor de veiligheid en leefbaarheid. Als we niks doen is ons dorp in 2040, zeker in de spits, dichtgeslibd. En één ding is zeker, met meer asfalt gaan we dat niet redden. Een andere opvatting op bereikbaarheid en mobiliteit, in combinatie met volwaardige alternatieven is noodzakelijk. We omarmen het STOMP¹-gedachtegoed, maar het ontbreekt op dit moment aan een duidelijke visie en ambitie op bereikbaarheid. We willen samen met diverse partners een ambitie formuleren op basis waarvan we die noodzakelijke transitie gaan vormgeven. Dit doen we nog in 2023. Om deze transitie te kunnen uitvoeren zijn financiële middelen nodig, waarvan op dit moment nog inzicht ontbreekt in de benodigde gelden en concrete projecten. Later dit jaar leggen we de gemeenteraad een ambitedocument voor, maar nemen alvast een PM-post op.

Transferium

Vooruitlopend op deze visie realiseren we in 2023/2024 het Transferium onder de brug, als antwoord op het last mile vervoer voor het werelderfgoed Kinderdijk. Door al veel bezoekers buiten het dorp af te vangen en met kleinschaligere, duurzame oplossingen naar Kinderdijk te brengen, verlichten wij de drukte op de dijk. In aanvulling daarop zijn we voortdurend in gesprek met de provincie over het behouden en waar mogelijk intensiveren van het openbaar vervoersaanbod in ons dorp. Hierin werken we ook nauw samen met de andere gemeenten binnen de Smart Delta Drechtsteden.

Verkeersveiligheid

Het stimuleren van het fietsgebruik is mede afhankelijk van goede en veilige fietsverbindingen. Naast het uitvoeren van het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan (GVVP), starten we in 2023 met een onderzoek naar de mogelijkheid tot de aanleg van de fietslus. Wij schatten in dat dit een investering van € 1.000.000 vraagt. We kijken ook naar de recente subsidiemogelijkheden die vanuit het Rijk beschikbaar worden gesteld in het kader van de campagne Da's zo gefietst! Mogelijk kan ook een beroep worden gedaan op subsidies vanuit Europa.

Economie

Op 28 maart 2023 heeft de gemeenteraad de bedrijventerreinenstrategie Alblasserdam met bedrijventerreinenpaspoorten vastgesteld. De bedrijventerreinenpaspoorten tonen hoe de terreinen zijn ingedeeld, hoeveel bedrijven er gevestigd zijn, hoeveel ruimte nog beschikbaar is, het functioneren, het ontwikkelperspectief en concrete acties en verbeterpunten van de vier bedrijventerreinen. De strategie geeft inzicht in het huidig economisch en ruimtelijk functioneren van de bedrijventerreinen, de toekomstige kwalitatieve en kwantitatieve behoefte aan bedrijventerreinen en bedrijfsruimte, de ontwikkelingsperspectieven, zowel gemeente breed als voor de afzonderlijke bedrijventerreinen binnen visie "Fit en Groen dorp in de Polder" en het actieprogramma. In het actieprogramma wordt een aantal acties uitgewerkt en geconcretiseerd die volgen uit de ontwikkelperspectieven. Dit zijn acties op het gebied van duurzaamheid (bijvoorbeeld klimaatadaptatie), huisvesting, intensivering, bereikbaarheid, parkeren, handhaving. Om deze acties te kunnen uitvoeren zijn financiële middelen nodig. Op dit moment ontbreken nog concrete projecten en de benodigde financiële middelen maar we nemen alvast een PM-post op.

¹ Bij het STOMP-ontwerpprincipe staat de auto niet langer centraal bij de inrichting van de ruimte, maar gaan we eerst uit van de voetganger (Stappen) en vervolgens de fietser (Trappen), OV en MaaS. Als laatste wordt de privé-auto meegenomen in de inrichting. Het STOMP-principe is inmiddels uitgegroeid tot een belangrijk uitgangspunt waarin de mens centraal staat in gebiedsontwikkelingen en dat invulling geeft aan de leefbaarheid en bereikbaarheid.

Met oog voor elkaar

Toenemende lokale autonomie

Al geruime tijd neemt de rol van de lokale overheid in het sociaal domein toe. Het gaat hierbij niet alleen om een toenemende rol in de uitvoering, maar ook om ruimte voor het maken van lokale inhoudelijke keuzes; gemeenten kunnen een eigen couleur locale ontwikkelen. Belangrijke ontwikkelingen zijn onder meer de introductie van de Wet Werk en Bijstand (WWB) in 2004, de introductie van de Wet Maatschappelijke Ontwikkeling (WMO) in 2007 en de zogeheten drie decentralisaties (Participatiewet, WMO en Jeugd) uit 2015, die vooral omvangrijk was qua jeugdzorg. De uitvoering van deze taken is zodanig omvangrijk, dat gemeenten hebben gekozen voor regionale samenwerking binnen het sociaal domein. In onze regio werden taken op het gebied van jeugd gedelegeerd naar de Gemeenschappelijke Regeling Dienst Gezondheid en Jeugd (GR DG&J) en de taken op het gebied van WMO, WWB en Participatie naar de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden (GRD) en de Gemeenschappelijke Regeling Drechtwerk.

Door regionale ontwikkelingen is de afgelopen periode de Alblisserdamse beleidsvrijheid binnen deze regelingen toegenomen. Dit betreft het feit dat vorig jaar de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden (GRD) en de Gemeenschappelijke Regeling Drechtwerk zijn opgeheven. De taken op het gebied van de Participatiewet en de WMO zijn sindsdien ondergebracht in de Gemeenschappelijke Regeling Sociaal (GRS). In tegenstelling tot de oude GRD is de GRS een collegeregeling. Dit betekent dat lokale gemeenteraden de bevoegdheid hebben om eigen lokale verordeningen te maken. Daar komt bij dat vanaf het begin van dit jaar de bekostiging van de GRS is veranderd. Deze gebeurt nu voor een deel volgens het "nutbeginsel", hetgeen wil zeggen dat "je betaalt voor de diensten die je afneemt". Dat neemt niet weg dat we ook samen met de andere deelnemende gemeenten eigenaar van de GRS zijn en de kosten van de organisatie gezamenlijk dragen en verdelen.

Binnen de GR DG&J is eerder gestart met een aanpassing naar een dergelijke wijze van bekostigen – het loslaten van de financiële solidariteit – en vanaf 2023 is dit volledig geëffectueerd. Ook is de governance binnen de GR DG&J vanaf 2022 gewijzigd. Hierbij is de voorheen gemandateerde toegangstaak voor jeugdhulp direct bij de gemeenten komen te liggen.

Belang van doordachte lokale keuzes

Het is belangrijk dat de toegenomen beleidsvrijheid doordacht wordt ingevuld. Zeker ook met het oog op financiën. Dit om passende hulp en ondersteuning voor wie dat nodig heeft nu en in de toekomst beschikbaar en betaalbaar te houden. Vanuit de redenering dat gemeenten kunnen zorgdragen voor een meer gerichte en efficiënte werkwijze zijn de Rijksbijdragen voor de taken op het gebied van Participatiewet, WMO en Jeugd afgenomen. Maar de praktijk is weerbarstig. Zo hebben veel gemeenten, zeker op het gebied van jeugdzorg, grote tekorten. En vanwege toenemende vergrijzing kan het beroep op WMO-voorzieningen ook gemakkelijk sterk toenemen.

Hoofdpijn van de lokale keuzes

De wijze waarop we de lokale autonomie willen invullen komt er in hoofdpijn op neer dat we de lokale sociale infrastructuur verder versterken en de onderlinge samenhang daarin vergroten. Dit is een verstandige zet met het oog op de kosten. We verwachten dat door deze investering de komende jaren het beroep op relatief dure regionale voorzieningen zal afnemen en de kans op uitstroom naar werk zal toenemen en dat via monitoring van lokale en regionale data dit beeld wordt bevestigd. Behalve dat het op termijn kosten bespaart zorgt het investeren in de lokale sociale infrastructuur ervoor dat we hulp en ondersteuning dicht bij de inwoner kunnen aanbieden en dat

we meer grip krijgen op de geboden kwaliteit. Het draagt verder bij aan een zorgzaam dorp, waarin inwoners een hoge mate van welbevinden en welzijn ervaren, en waarin iedereen naar vermogen mee kan doen. Dit alles sluit aan op de doelen en ambities uit het collegeprogramma 2022-2026.

Het investeren in lokale voorzieningen begint niet bij nul; er is al van alles gebeurd en we willen dat verder ontwikkelen. Hierbij valt te denken aan de centrale toegang voor hulp- en ondersteuning in het Brughuis. Een ander concreet voorbeeld van een lokale investering uit de afgelopen jaren betreft het versterken van het jeugdhulpaanbod binnen Alblasserdam (Jeugdhulp naar Voren). Deze investering lijkt effectief. Naast het feit dat voor deze vorm van jeugdhulp (vooralsnog) geen wachttijden gelden en inwoners snel en goed geholpen kunnen worden, heeft het ook aantoonbare financiële effecten. Het aandeel van de gemeente Alblasserdam in de regionale jeugdhulpkosten is teruggebracht van 4,8% in 2020 naar 4% in 2022 en 2023. Bij regionale jeugdhulpkosten van meer dan € 135 miljoen heeft deze daling een grote impact. Waar de regionale kosten voor veel gemeenten de afgelopen jaren fors toenamen, stabiliseerden deze kosten voor de gemeente Alblasserdam.

Met de lokale sociale infrastructuur bedoelen we onder meer voorzieningen die gericht zijn op preventie, vroegsignalering en vroeginterventie. De relatie tussen deze voorzieningen en het beperken van het beroep op (soms dure) regionale voorzieningen is relatief sterk. Maar we doelen met de lokale sociale infrastructuur niet alleen op deze voorzieningen; we zijn ervan overtuigd dat een sterk sociaal domein in de volle breedte – dus inclusief bijvoorbeeld buurtaanpak en verenigingsleven – het beroep op dure regionale voorzieningen kan beperken.

Brughuis

Het Brughuis is hét centrale loket voor elke Alblasserdammer die vragen of problemen heeft die betrekking hebben op het brede sociaal domein. In het Brughuis zijn verschillende organisaties vertegenwoordigd: Stichting Welzijnswerk Alblasserdam, Stichting Jeugdteams, de Sociale Basis, Jong JGZ en de Sociale Dienst. Daarnaast staat het Brughuis in goede verbinding met andere instanties en verenigingen. Het Brughuis vervult daarmee een spilfunctie in het sociaal maatschappelijk aanbod in Alblasserdam: Het Brughuis kan één of meerdere partners inschakelen en draagt zo bij aan een integrale en bij voorkeur lokale beantwoording van vragen of oplossing voor problemen. Door deze werkwijze wordt het bestaande lokale aanbod ook nog eens goed benut.

Het versterken van de inzet van lokale maatschappelijke partners – zowel binnen als rondom het Brughuis – voor laagdrempelige hulp en ondersteuning, vraagt een forse investering. Deze investering moet worden gezien als een totaalpakket en is gericht op een integraal preventief aanbod en hulp- en ondersteuningsaanbod, met het Brughuis als centrale vindplek voor alle inwoners van Alblasserdam. Door te investeren in het Brughuis en lokale partners rondom het Brughuis beogen we – op termijn – het beroep op duurdere regionale voorzieningen en daarmee de totale kosten binnen het sociaal domein, terug te dringen.

Ter versterking van Het Brughuis stellen wij voor te investeren in een aantal onderdelen daarvan. Dit betreft het verhogen van de subsidie aan de Sociale basis, versterking van de inloopfunctie en een doorbraakbudget (een budget om bijzonder maatwerk te leveren waarmee een doorbraak of interventie kan worden gepleegd). Respectievelijk gaat het om structurele bedragen van € 100.000 (en daarvan kunnen € 50.000 bekostigen uit de brede SPUK), € 45.000 en € 10.000.

Bestaanszekerheid

Het domein van bestaanszekerheid wordt beïnvloed door nationale en internationale ontwikkelingen. Deze hebben een onvoorspelbaar karakter. Denk aan de energiecrisis en de daarmee verband houdende inflatie. Ze ontwikkelden zich grillig, en het is ongewis hoe het verder zal gaan. Ook is, hoewel volgens het Internationaal Monetair Fonds (IMF) nog steeds gering, de kans op een nieuwe bankencrisis toegenomen, met alle mogelijke gevolgen van dien.

De gevolgen van energiecrisis en inflatie voor de Alblasserdamse bevolking zijn nog veelal onzichtbaar en ongrijpbaar. Tegelijk is duidelijk dat de ontwikkelingen ervoor kunnen zorgen dat het aantal Alblasserdammers rond de armoedegrens toeneemt, en/of dat de problemen van deze groep mensen verergert. Daarbij gaat het niet alleen om financiële zorgen, maar ook om andere zorgen. Financiële zorgen hebben immers bijna altijd ook een effect op gezondheid en welzijn van mensen.

Duidelijk is dat lokale programma's gericht op vroegsignalering, preventie en gezondheidsbevordering erg belangrijk zijn. Ook is het goed te realiseren dat er een risico is dat aanvullende lokale uitgaven nodig zijn in het kader van de gemeentelijke verantwoordelijkheid op het gebied van bestaanszekerheid. Een les in dit verband is de energietoeslag. Zo volstonden in 2022 de door het Rijk verstrekte middelen niet om de mate van energietoeslag te verstrekken die het Rijk beoogde mogelijk te maken. Daarbij komt dat in tegenstelling tot de coronatijd steeds vaker het geluid klinkt dat de zakken van de Rijksoverheid niet oneindig groot zijn.

Stimuleren arbeidsparticipatie

Mensen zonder baan stimuleren tot arbeidsparticipatie komt doorgaans ten goede aan hun welbevinden. Ook verkleint dit gemeentelijke lasten voor de bijstand. In Alblasserdam en omgeving is er een infrastructuur die ondersteuning biedt op verschillende onderdelen in het (re)integratietraject. Er zijn organisaties die ondersteunen bij het financieel en maatschappelijk ontzorgen (o.a. voedselbank, kledingbank, schuldhulpmaatje en sociaal raadslieden) en organisaties die bijdragen aan het vergroten van het sociale netwerk en inclusie (o.a. helpende handen, het Odensehuis, Smile en de Kinderboerderij).

Om 'werken met zorg' nog beter invulling te geven is er in aanvulling hierop geïnvesteerd in Kansrijk Alblasserdam. Dit is een samenwerkingsverband tussen de gemeente, het Da Vinci College en diverse bedrijven die leerwerkmogelijkheden bieden. Er wordt scholing aangeboden (MBO1 en MBO2 via BBL; werken en leren) die naadloos aansluit bij de behoeften van de deelnemende werkgevers. In maart 2023 is de eerste groep gestart (Alblasserdammers en personen uit andere gemeenten), die nu nog de lessen in Dordrecht volgt. Deze groep zal afstuderen in Alblasserdam, bij een lesacommodatie die Peute beschikbaar stelt op het Nedstaalterrein.

Kansrijk Alblasserdam heeft tenminste twee belangrijke sterke elementen. De eerste betreft de uitstekende verbinding met lokale werkgevers, wat de kans op duurzame uitstroom bevordert. De tweede is de locatie: doordat het in Alblasserdam is gevestigd is de reisafstand voor Alblasserdammers gering. Zeker voor de doelgroep is dit behulpzaam en belangrijk, wat de instroom van Alblasserdammers bevordert. Uitdaging ligt in het succesvol matchen van voldoende nieuwe instromers in het programma. Lokaal (Brughuis) en regionaal (GRS) zullen hiervoor inzet moeten bundelen.

Jeugdhulp naar de Voorkant

Op het gebied van de jeugdhulp heeft Alblasserdam (samen met andere gemeenten) vanaf 2020 ingezet op het naar voren halen van jeugdhulp en zo op het versterken van het lokale aanbod. Zoals al beschreven in de inleiding heeft deze ontwikkeling inmiddels geleid tot de eerste financiële effecten. Daarnaast heeft het een gunstig effect gehad op de wachttijden voor de naar voren gehaalde jeugdhulp. In de komende jaren willen we doorgaan met het investeren in het lokale aanbod van jeugdhulp en in preventieve jeugdhulpactiviteiten. In 2023 is besloten € 107.000 extra beschikbaar te stellen voor Stichting Jeugdteams. Via deze Perspectiefnota wordt voorgesteld dit structureel in de begroting op te nemen.

GR DG&J

Hoewel de inzet van jeugdhulp naar de voorkant een duidelijk drukkend effect heeft op de kosten voor geïndiceerde jeugdhulp, nemen de kosten voor de regionaal ingekochte jeugdhulp via de GR DG&J volgend jaar naar verwachting toe. De maatschappelijke ontwikkelingen waardoor de zorgvraag van kinderen en gezinnen toenemen, zoals de effecten van de coronamaatregelen, alsook de effecten van de inflatie op de loonkosten voor professionals binnen de jeugdhulp hebben een zodanig effect dat de kostenstijging niet volledig kan worden ondervangen door de inzet van jeugdhulp naar de voorkant. Echter, zonder de inzet van jeugdhulp naar de voorkant zou deze kostenstijging naar verwachting beduidend sterker zijn geweest, zoals het afgenomen aandeel van de gemeente Alblasserdam in de totale regionale kosten voor jeugdhulp laat zien.

WMO

In de raadsvergadering van juni 2023 is er een WMO-verordening aan de raad voorgelegd. In de betreffende verordening is beoogd eenzelfde type beweging te realiseren als bij jeugd. We maken plek voor lokale algemene voorzieningen als alternatief voor de regionale maatwerkvoorzieningen. Middels een lokale beleidsvisie voor het sociaal domein wordt het lokale aanbod voorliggend aan de regionale maatwerkvoorzieningen. Hierbij kunnen we profiteren van het feit dat er al geïnvesteerd is in het lokale aanbod; denk bijvoorbeeld aan Helpende Handen. Wij stellen voor hier structureel € 100.000 voor beschikbaar te stellen. Dit bedrag wordt in beginsel ingezet voor een pilot die in 2024 start. Wij verwachten daarmee te besparen op de kosten van GRS/WMO. In 2024 verwachten wij € 50.000 te besparen, in 2025 € 100.000 en vanaf 2025 € 150.000. In 2025 wordt dit geëvalueerd. Dan wordt ook gezien in hoeverre daarmee een beoogde besparing wordt gerealiseerd. Dit naar het voorbeeld van jeugd naar de voorkant.

Naast lokale ondersteuning door organisaties hebben we aandacht voor het faciliteren van mantelzorg. Dit is onder meer belangrijk vanwege personele tekorten in de zorg (thuiszorg, huishoudelijke ondersteuning etc.), welke een zwaarder beslag kunnen leggen op mantelzorg.

Onderwijs

De komende jaren gaan we in het kader van het Integraal Huisvestingsplan drie basisscholen/ integrale kindcentra aanpakken; te weten 't Nokkenwiel (nieuwbouw), het Kompas en de Schalm (renovatie). Tijdelijke huisvesting voor deze scholen moet nog gevonden en gerealiseerd worden. We onderzoeken in hoeverre het financieel interessant is deze tijdelijke huisvesting in de vorm van bijvoorbeeld portocabins eenmalig aan te schaffen en voor alle drie de basisscholen te gebruiken. Deze kosten zijn echter niet begroot, waardoor deze kosten boven op de nieuwbouwkosten worden opgenomen. Wij stellen voor om rekening te houden met een (extra) investering (met een levensduur van 15 jaar) hiervoor van € 900.000. In de begroting is nog geen rekening gehouden met renovatie van Het Kompas en de Schalm.

Thuis in ons dorp

Nationale regie ruimtelijke puzzel

Als er een domein is waar de invloed van de Rijksoverheid (al dan niet via de provincies) de komende jaren groter wordt is het wel op het domein van ruimtelijke ordening en volkshuisvesting. "We willen voldoende duurzame en betaalbare woningen, schakelen over naar duurzame opwekking van energie en maken de omslag naar kringlooplandbouw met een gezonde en diverse natuur. Op een klein oppervlak moet veel gebeuren. Dat vergt keuzes, slimme combinaties en innovaties. Het Rijk herneemt daarom de nationale regie op de ruimtelijke ordening. Niet alleen voor een eerlijke verdeling van de ruimte, maar ook om voor volgende generaties de kwaliteit van de leefomgeving te

behouden." Dat schrijft minister De Jonge (Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening) bij de programma's NOVEX en Mooi Nederland.

Via dit programma NOVEX werken de provincies nu samen met diverse partners aan de ruimtelijke puzzel wat leidt tot een ruimtelijk arrangement per gebied, waar ook diverse opgaven samenvallen. Deze ruimtelijke puzzel is ook nadrukkelijk van toepassing in de Smart Delta Drechtsteden, waarin wij samen met de andere gemeenten een bijdrage leveren aan de opgaves op het gebied van wonen, bereikbaarheid, werken en duurzaamheid. En met onze triple helixpartners onderwijs en ondernemers aan een gezamenlijke agenda.

Ook op andere domeinen van wonen/volkshuisvesting pakt het Rijk de lead. Naar verwachting treedt per 1 januari 2024 de Spreidingswet in werking waarmee het Rijk gemeenten kan verplichten tot het huisvesten van vluchtelingen of statushouders. Ook de onzekerheid die rond de opvang van Oekraïense vluchtelingen hangt (hoe lang, hoe veel) weegt zwaar op de toch al onder druk staande woningmarkt. Eind 2023/begin 2024 is het onderzoek voor een nieuwe, grote woningbouwlocatie in Alblasserdam ten zuiden van de Alblas gereed. Samen met de gemeenteraad zullen wij op basis van deze uitkomsten een ontwikkelstrategie opstellen. De voorbereidingskosten hiervoor schatten wij in op € 80.000.

Waar wij als lokale overheid woningbouwprojecten kunnen aanjagen, versnellen of anderszins positief kunnen beïnvloeden zullen wij dat zeker niet nalaten. De druk is echter hoog, veel verschillende doelgroepen wachten met smart op een passende woning. Thuis in ons dorp betekent voor ons ook dat we gehoor willen geven aan deze wensen op een manier die passend is in ons dorp. De beperking in beschikbare (bouw)ruimte stelt ons op sommige momenten wel voor lastige keuzes. We geloven in de kracht van de saamhorigheid in het dorp en de veerkracht die ons in staat stelt ook alle nieuwe inwoners (tijdelijk of vast) welkom te heten en hen op te nemen in onze gemeenschappen.

Op 1 januari 2024 treedt dan ook (eindelijk) de omgevingswet in werking. Na een uitgebreid participatieproject in 2023 zal in 2024 de omgevingsvisie gebaseerd op het accent Fit en groen dorp in de polder worden vastgesteld. Deze visie vormt het toetsingskader voor alle nieuwe ontwikkelingen en geeft richting aan de toekomst van ons dorp.

Opvang vluchtelingen

Grote internationale onrust heeft geleid tot verschillende vluchtelingenstromen. Hierdoor wordt het vluchtelingenvraagstuk in Nederland steeds ingewikkelder. Het stagneren van de doorstroom in de gehele asieltaken heeft geleid tot mensonterende toestanden bij de AZC's. Om die reden grijpt het Rijk in door de Spreidingswet in te voeren. Door middel van deze Spreidingswet kunnen gemeenten verplicht worden vluchtelingen op te vangen of permanent te huisvesten (in geval van statushouders). Vooruitlopend op en omdat wij onze verantwoordelijkheid voor deze opgave willen nemen hebben wij in de regio aangeboden voor vijf jaar lang, jaarlijks 15 statushouders extra – boven op de reguliere taakstelling – te huisvesten. Hierin werken we samen met Woonkracht10 aan tijdelijke huisvesting in afwachting van de realisatie van de reguliere huisvestingsopgave. De toestroom van vluchtelingen betekent ook iets voor de lokale sociale infrastructuur, zoals extra inzet van het Brughuis en onderwijsvoorzieningen. Wij gaan ervan uit dat deze kosten worden gecompenseerd.

Huisvesting kwetsbare groepen

Net als andere gemeenten heeft Alblasserdam zich geëngageerd aan het realiseren van huisvesting voor kwetsbare groepen (HKG). Voor ons gaat het om bij elkaar 30 plekken. Waar nodig doen we een beroep op middelen die het Rijk beschikbaar stelt voor het realiseren van de lokale opgave HKG. We

gaan ervan uit dat we de lokale opgave zo vorm kunnen geven dat we met deze rijksmiddelen uitkomen.

Beschermd wonen

Beschermd wonen is bedoeld voor mensen van 18 jaar of ouder die door psychische of psychosociale problemen 24 uur per dag ondersteuning nodig hebben. Ten aanzien van Beschermd Wonen staan er wetsveranderingen op de rol. De verwachting is dat we als gemeente vanaf 2024 meer inhoudelijke verantwoordelijkheden krijgen, en dat vanaf 2025, en dan stapsgewijs, de financieringsstructuur gaat veranderen. De aanpassing in de financieringsstructuur lijkt gepaard te gaan met een reductie van besteedbare middelen. We houden de ontwikkelingen goed in de gaten en denken vervolgens na over een passende strategie.

Woonzorgvisie

Per 1 januari 2024 zijn gemeenten verplicht om een woonzorgvisie te hebben vastgesteld. In 2023 wordt een woonzorgvisie opgesteld voor de doelgroepen, die ondersteuning en zorg nodig hebben om passend te kunnen wonen. Denk hierbij aan de groeiende groep ouderen en kwetsbare inwoners. Hierbij wordt samengewerkt met de huidige aanbieders van ondersteuning en zorg aan huis. Vooralsnog zijn hiervoor geen extra middelen vanuit het Rijk beschikbaar gesteld. Naar verwachting zijn extra middelen in 2024 niet nodig: de huidige aanbieders blijven bij hun core business.

Bestuurlijk Interventieteam

In samenwerking met de gemeenten Sliedrecht, Papendrecht, Hendrik Ido Ambacht en Zwijndrecht (Drechtsteden-buiten) starten we een bestuurlijk interventieteam. Dit team wordt ingezet in de aanpak van mistanden op het gebied van de aanpak van ondermijning. Daarmee wordt beoogd dat de weerbaarheid tegen georganiseerde criminaliteit wordt vergroot en er barrières worden opgeworpen om te voorkomen dat criminaliteit zich wortelt in de Alblasserdamse samenleving. De kosten worden door de vijf gemeenten gedeeld. Voor Alblasserdam betekent dit een bedrag van €30.000.

Buurtaanpak

De buurtaanpak heeft tot doel om het leefklimaat in het dorp te bevorderen. Bij de buurtaanpak hebben bewoners en hun ervaringskennis een belangrijke plek. De bewoners weten immers wat ze belangrijk vinden en nodig hebben om prettig in hun buurt te wonen. Om van de buurtaanpak een succes te maken is het belangrijk dat er geïnvesteerd wordt in vaste aanspreekpunten in de buurt en bij de gemeente (continuïteit). Het vaste aanspreekpunt, een (vriendelijk) gezicht bij de gemeente wordt verkregen door het aanstellen van een gebiedsregisseur; een verbinder en netwerker die eraan bijdraagt dat projecten en activiteiten van start gaan en blijven bestaan.

In de afgelopen maanden zijn er meerdere gesprekken gevoerd met maatschappelijke partners: Woonkracht10, Brughuis, politie en intern (team buitenruimte, team ruimtelijke ontwikkeling en team veiligheid) over de invulling van deze opgave. Dit heeft geresulteerd in een (mondelijke) intentieverklaring en in het starten met het ontwikkelen van een visie. Voor het verder vormgeven van de visie hebben we gezamenlijk het bureau "Koersbekenners" ingehuurd om ons hierin te ondersteunen. In een participatief traject met direct en indirect belanghebbenden komt er voor de zomer 2023 een gezamenlijk gedragen visie tot stand. Deze visie is het vertrekpunt om samen met de buurt te werken aan gebiedsscans en de verdere uitwerking van de buurtaanpak. Vooralsnog gaan we ervan uit dat we dit kunnen realiseren binnen bestaande budgetten.

Evenementen

Wij stellen voor om voor twee jaar een bedrag van € 15.000 op te nemen ten behoeve van de subsidie aan de Stichting Facilitair Evenementen Alblasserdam (SFEA). De SFEA is op dit moment onder andere verantwoordelijk voor het aanvragen van de vergunningen en het opstellen van

veiligheids- en mobiliteitsplannen ten behoeve van de vier grote evenementen (Koningsdag, Paardenmarkt, Wielerronde en Havenfestival). De kosten hiervoor zijn hoog. Dit mede door hoge eisen die de overheid hieraan stelt. Met deze subsidie komen wij de stichting tegemoet in de financiële lasten en blijft de doorgang van de voor de Alblasserdamse samenleving belangrijke evenementen gewaarborgd. Wel vinden wij het belangrijk dat ook andere partijen (een deel van) bijdragen in de kosten van de evenementen.

Jongerenwerk

Het versterken van het jongerenwerk op straat, dat tijdens de Corona-pandemie was verhoogd, heeft zijn vruchten afgeworpen en willen we structureel voortzetten. Jongerenwerk bevordert vroegsignalering, biedt veiligheid in de buurt en kan een verbindende schakel zijn tussen het Brughuis en andere maatschappelijke partners. Het project Sporten met kwetsbare jongeren wordt ook toegevoegd aan het aanbod van Jeugdpoint. In de perspectiefnota nemen we een bedrag op van € 75.000.

Verenigingen

De verenigingen vervullen een belangrijke rol in de Alblasserdamse sociale infrastructuur. Bij verenigingen komen leden samen, bewegen ze en blijven ze mentaal en fysiek gezond. Daarnaast is het een plek waar men op elkaar let en zorgt het voor sociale cohesie in het dorp. Bovendien is het verenigingsleven vaak een groot sociaal netwerk voor de inwoners. Gezonde verenigingen dragen bij aan een fit en groen Alblasserdam en zijn een belangrijke partner in het preventieve netwerk binnen het sociaal domein in Alblasserdam.

Om ervoor te zorgen dat de verenigingen vitaal blijven of worden is in 2023 een verenigingsadviseur aangesteld. De verenigingsadviseur ondersteunt zowel de sport- als culturele verenigingen. De adviseur zorgt voor verdere versterking en professionalisering van het verenigingsleven in Alblasserdam. Met deze inzet kunnen de verenigingen het welbevinden en het welzijn van de inwoners van Alblasserdam op een positieve manier stimuleren en een belangrijke bijdrage blijven leveren aan het Alblasserdamse netwerk.

Waarderingsubsidies

Door het verstrekken van waarderingssubsidies worden maatschappelijke initiatieven ter versterking van het brede sociaal netwerk ondersteund (denk aan Kledingbank, Voedselbank, inzet Yulius bij Lokaal Zorg Netwerk, Hip Helpt, culturele verenigingen etc.). Via de Eerste Burap van 2023 is voorgesteld om het budget te verhogen, omdat het niet toereikend is om de verschillende partners te ondersteunen. Hierdoor komt een deel van het aanbod in het brede sociaal netwerk onder druk komt te staan en wordt meer inzet gevraagd van het Brughuis en regionale maatwerkvoorzieningen. Voorgesteld wordt het budget structureel te verhogen met € 37.500. Indien het budget niet verhoogd wordt, zal een subsidieplafond ingesteld worden ter bewaking van de financiële kaders.

Kinderboerderij

In het verleden is vanwege noodzakelijke bezuinigingen voor gekozen om het beheer van de Kinderboerderij af te stoten en deze over te dragen aan vrijwilligers. Zo is de Stichting Kinderboerderij Alblasserdam ontstaan. Het is voor het bestuur moeilijk gebleken om nu al op eigen benen te staan zoals afgesproken was. Daarmee was er onvoldoende ruimte voor sponsorwerving, zelf geld besparende onderhoudsklussen uitvoeren, het genereren van subsidies door inzet en begeleiding van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Om de kinderboerderij minimaal operationeel te houden is € 60.000 per jaar nodig. Na het vertrek van het laatste bestuur in december 2022, is in goed overleg besloten om een interim-bestuur aan te stellen met als opdracht om orde op zaken te stellen, zodat een bestuur vanuit de samenleving de draad weer op zou kunnen pakken. De stichting heeft hiervoor nog langer de tijd nodig. Daarom wordt voorgesteld voor 2024 nog eenmalig budget beschikbaar te stellen van

€ 45.000 in afwachting op de vervolgplannen. Hierbij is er dus rekening mee gehouden dat de Kinderboerderij zich inspant inkomsten te verwerven om het minimaal benodigde bedrag van € 60.000 te realiseren. Voor de jaren 2025 en verder is in deze nota zijn PM-posten opgenomen.

Groeiagenda/Smart Delta Drechtsteden

De ambities van de regio, de Smart Delta Drechtsteden, dragen bij aan het versterken van de brede welvaart van onze inwoners. Uitdagingen liggen vooral op het inrichten van de nog vrij besteedbare openbare ruimte. Ook het Rijk en de provincie spelen een nadrukkelijke rol in deze ruimtelijke puzzel. In het realiseren van onze eigen (woningbouw)opgaven, het verbeteren van de bereikbaarheid en openbaar vervoer en in het regie houden op onze ruimtes is een sterke regio wenselijk. Een krachtige Smart Delta waarin we nadrukkelijk samenwerken met onderwijspartners en bedrijfsleven maakt onze lobby krachtiger en een serieuze gesprekspartner voor andere overheden. Samenwerken in de regio is een kwestie van geven en nemen. Ook als kleinere gemeente willen wij een waardige partner zijn. Dat vraagt lokaal om inhoudelijk kundige medewerkers die met de collega's in de regio op meer strategisch niveau mee kunnen praten op het gebied van bereikbaarheid, economie, wonen, duurzaamheid en lobby en om een regionale intensivering van de gemeente overstijgende werkzaamheden.

In de afgelopen periode is gewerkt aan de actualisatie van de Regionale Groeiagenda 2030. Zowel ambtelijk als bestuurlijk is input opgehaald over de accentverschuivingen die we zien in de Groeiagenda. Op 31 januari was er een bijeenkomst voor raadsleden waarbij zij hierop konden reageren en reflecteren. Ook zijn er gesprekken gevoerd met onze triple helix partners. Dit heeft geresulteerd in een contourennota met accentverschuivingen. Deze contourennota wordt de komende periode verder uitgewerkt in een geactualiseerde Groeiagenda.

Vanuit de contourennota en de benoemde accentverschuivingen, liggen structurele intensiveringen voor de hand. De komende periode wordt gebruikt om deze intensiveringen nader te duiden in aard en omvang. Deze leggen we naast de huidige regionale budgetten, zodat keuzen hierover in een bestuurlijk regionaal proces afgewogen kunnen worden. De financiële uitwerking volgt in de begroting Groeiagenda 2024 en in het Uitvoeringsprogramma 2024. We willen in deze Kadernota alvast melding maken van te verwachte intensiveringen.

Het Uitvoeringsprogramma 2024 zal gebaseerd zijn op de geactualiseerde Groeiagenda. In het Uitvoeringsprogramma zijn de ambities geconcretiseerd en financieel vertaald. In dat document wordt duidelijk of en voor welk bedrag geïntensiveerd wordt. Het Uitvoeringsprogramma wordt aangeboden aan de colleges met verzoek dit door te geleiden naar de raden, zodat zij dit kunnen verwerken in de lokale begrotingen.

Parallel wordt gewerkt aan een hernieuwd meer flexibel financieringsmodel uitgaande van een basisfinanciering met aanvullende programmafinanciering op de thema's. Dit is naar verwachting eind 2023 gereed, zodat hier in de Perspectiefnota 2025 op ingespeeld kan worden.

Bedrijfsvoering

De afgelopen jaren is hard gewerkt om op het gebied van bedrijfsvoering een been bij te trekken. Grote stappen zijn gezet op het gebied van ICT en informatieveiligheid, maar de externe ontwikkelingen vragen daar om voortdurende aanpassingen. Ook op het gebied van onze financiële processen, administratie en personeelsbeleid is de organisatie op orde aan het komen. Inwoners en bedrijven verwachten echter, soms terecht, een snellere afhandeling van vragen en verzoeken, een overheid die nagenoeg dezelfde service kan bieden als bedrijven. Ons standpunt is dat snelheid nooit boven kwaliteit gaat, maar waar we zaken sneller in één keer goed kunnen afhandelen laten we dat zeker niet na.

Formatie

Onze huidige formatie is vanaf 2022 uitgebreid met 11 fte. Deze uitbreiding was noodzakelijk om o.a. invulling te geven aan nieuwe werkzaamheden die vanuit het rijk overgedragen zijn aan de gemeenten, een steeds grotere en complexer wordende verantwoordingsplicht op meerdere onderwerpen en een verschuiving van sociale taken van regionaal naar lokaal niveau. Dit betekent dus niet dat we ruim in ons jasje zitten en geregeld monitoren of onze formatie nog op orde is. Het vinden van nieuwe medewerkers is in de huidige, krappe arbeidsmarkt steeds meer een uitdaging. Met name op het gebied van Ruimtelijke Ontwikkeling, Buitenruimte en Financiën en Control. Hoewel we de openstaande vacatures tot nu toe nog goed hebben weten in te vullen, merken we dat het steeds moeilijker wordt om vacatures in te vullen. Op de vacatures die moeilijk in te vullen zijn huren we tijdelijk extern in. We zien deze trend bij alle gemeenten. Om onze dienstverlening op peil te houden en de ambities voor de komende jaren te kunnen realiseren, zullen we medewerkers moeten boeien, maar vooral ook binden.

Binden en boeien

We hebben het binden en boeien van talent hoog in het vaandel staan. De gemeente Alblasterdam biedt verschillende ontwikkel- en groeimogelijkheden binnen onze organisatie. De gesprekscyclus is in 2023 vernieuwd, waardoor medewerkers en leidinggevendenden meer terugkerend in gesprek zijn met elkaar over ontwikkeling. Daarnaast zijn er verschillende HR-instrumenten die ingezet kunnen worden om de ontwikkeling van medewerkers te ondersteunen. Jaarlijks wordt er een opleidingsplan opgesteld waarin de ontwikkelbehoeften van de medewerkers, teams en organisatie opgenomen worden. Daarnaast hebben we een online leerplatform, Skillstown, en kunnen medewerkers fysieke trainingen volgen.

Door de krappe arbeidsmarkt nemen we vaker medewerkers aan die nog geen relevante werkervaring hebben of niet ervaren zijn met het werken bij een gemeente. Deze medewerkers worden op het gewenste niveau gebracht door het aanbieden van interne cursussen en trainingen bijvoorbeeld, maar ook door externe scholing, maar ook door inzet en begeleiding door onze eigen ervaren medewerkers. Dit brengt hogere opleidingskosten met zich mee en vraagt om een hoger opleidingsbudget. We schatten dit voornog in op € 50.000 per jaar.

Als het gaat om primaire arbeidsvoorwaarden wordt vaker een arbeidsmarkttoelage of functioneringstoelage geboden om talent aan te trekken of te behouden. Dit is nodig om te kunnen blijven concurreren met andere werkgevers. We kijken ook naar secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals de ruimte om hybride te werken, reiskostenvergoedingen en het aanbieden van (deels) betaalde opleidingen, om nieuwe medewerkers te binden maar ook om onze huidige medewerkers te behouden.

Informatieveiligheid

Ook de overheid moet zeker met betrekking tot haar eigen informatie en systemen weerbaar zijn tegenover criminele activiteiten zoals hacks en aanvallen. Voor het versterken van onze digitale muren zijn in toenemende mate beveiligingsmaatregelen nodig. Dit betekent dat in aanvulling op de bestaande Microsoft 365 E3 licenties de module E5 Security nodig is om veilig in de cloud te kunnen weten en aan wet- en regelgeving te voldoen. Daarnaast voldoen een deel van onze bestaande devices niet aan de beveiligingsvereisten waardoor we investeringen aan onze hardware moeten doen. De komende jaren zijn investeringen nodig van € 86.902 (2024), € 95.478 (2025) en € 104.055(2026). Dit is voorzien in de eerste Burap 2023.

Serviceorganisatie

De transitie van de GRD naar en GR Sociaal en een serviceorganisatie met Dordrecht is afgerond. Met betrekking tot de kosten is in 2021 afgesproken voor een periode van vier jaar "as is" over te gaan. De transitiekosten konden gedekt worden door de continuering van de bijdrage aan regiogriffie voor deze vier jaar, omdat Dordrecht synergievoordeel en besparingsmogelijkheden zag. De praktijk blijkt weerbarstiger. Tot op heden zijn we nog onvoldoende geslaagd in het goed definiëren van de kwaliteitseisen, die de transitie noodzakelijk maakten, en de sturing daarop vanuit zowel onszelf als Dordrecht als host. We werken daar ook komend jaar hard aan. Wel zien we een risico met betrekking tot de ontwikkeling van de kosten van de dienstverlening en de beoogde besparing.

Verbonden partijen

De bijdragen aan onze gemeenschappelijke regelingen stijgen onder invloed van prijsstijgingen, inflatiecorrectie en nieuwe beleidswensen. Vooruitlopend op deze perspectiefnota hebben wij alle gemeenschappelijke regelingen via een zienswijze laten weten dat de bijdrage ten behoeve van nieuwe beleidswensen afhankelijk is van de sluitende begroting op basis van deze Perspectiefnota. Een taakstelling of bezuiniging is daarmee vooralsnog niet aan de orde, maar wel een duidelijk signaal dat er een grens is aan het automatisch ophogen van lokale bijdragen.

3. Algemeen financieel perspectief

In dit hoofdstuk informeren wij u over het algemeen financieel perspectief.

Vooraf

In het sociaal domein willen we, zoals omschreven investeren in een stevige lokale sociale infrastructuur, om het hulp- en ondersteuningsaanbod voor onze inwoners toekomstbestendig te maken. Dit helpt ons om uiteindelijk binnen de financiële kaders te blijven en om op die manier voor nu en voor de toekomst kwalitatief en kwantitatief voldoende hulp- en ondersteuningsaanbod te kunnen organiseren. Omdat deze beweging aansluit op de landelijke bewegingen in het sociaal domein, zijn voor het verder versterken van het preventieve aanbod de wetsvoorstellen Gezond en Actief Leefakkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA) aangenomen. Via deze wetsvoorstellen krijgen gemeenten financiële middelen via een Brede SPUK uitgekeerd om het preventieve aanbod binnen de gemeente te versterken.

In Alblisserdam zetten we de middelen van deze SPUK in om (lokale) activiteiten – zowel binnen het Brughuis als daar buiten – duurzaam te stimuleren en financieren. Hierbij gaat het om het investeren in voorzieningen en activiteiten die op de langere termijn het beroep op duurdere geïndiceerde zorg terugdringen dan wel een beroep op zorg kunnen voorkomen.

Aanvullend op de investering van de door de SPUK vrijgespeelde middelen, investeren we extra in het lokale preventieve hulp- en ondersteuningsaanbod, om de regionale kosten nu en op de langere termijn te kunnen (blijven) beheersen. Hoewel dit niet direct leidt tot een besparing op de kosten voor de verbonden partijen, hebben de cijfers binnen de jeugdhulp wel duidelijk laten zien dat deze lokale inzet het aandeel in de regionale kosten omlaag heeft gebracht.

Naast investeringen zullen de bestaande subsidierelaties vanwege oplopende kosten voor o.a. salarissen, energie en mogelijk ook huur aangepast moeten worden. Een passende indexering van de subsidiebedragen is daarom onvermijdelijk.

Ontwikkeling financieel perspectief

We starten met een overzicht van de ontwikkeling van het saldo van de meerjarenraming vanaf de programmabegroting 2023 en de financiële doorwerking van eerder genomen besluiten (A). Daarna volgen andere bijstellingen die wij verwachten te verwerken in de programmabegroting 2024 (B). Dit zijn bijvoorbeeld bijstellingen als gevolg van loon-, prijs- en marktontwikkelingen, maar ook als gevolg van risico's en de eerste uitwerking van de meicirculaire 2023 van het gemeentefonds. Tot slot zijn in dit hoofdstuk ook de financiële gevolgen van de wensen opgenomen, die zijn toegelicht in hoofdstuk 2 van deze nota (C).

Het saldo van A en B geeft inzicht in de financiële ruimte voor de invulling van de wensen onder C.

Startsituatie (A)

Het overzicht start met het verwacht saldo op basis van de programmabegroting 2023. Dit is aangevuld met financiële doorwerking van eerder genomen besluiten en van de eerste Burap over 2023.

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2024	2025	2026	2027
Geraamd saldo begroting o.b.v. programmabegroting 2023	733	1.252	-920	-812
Structurele mutaties derde Burap 2022	-111	-111	-111	-111

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2024	2025	2026	2027
<i>Structurele mutatie eerste Burap 2023:</i>				
Mutaties algemene uitkering (conform RIB)	2.330	1.956	1.593	338
Financiering	-625	-938	-1075	-1.117
Uitbreiding jeugdteams	-107	-107	-107	-107
Versterken sociale basis	-100	-100	-100	-100
Dekking sociale basis uit brede SPUK	50	50	50	
Overige mutaties eerste Burap 2023	-1.202	-1.176	-1.132	-1.069
<i>Subtotaal structurele mutaties eerste Burap 2023</i>	<i>346</i>	<i>-315</i>	<i>-771</i>	<i>-2.056</i>
Wijzigen dekking eerder besluit subsidies 2023	-192	-192	-192	-192
Uitbreiding formatie griffie	-45	-45	-45	-45
Geactualiseerde startsituatie (A)	731	589	-2.039	-3.216

Toelichting

De mutaties in de algemene uitkering zijn conform de raadsinformatiebrief over de doorrekening van de circulaire van het gemeentefonds over 2022. De bijstelling voor financiering is nader toegelicht in de eerste Burap. Deze bijstelling is noodzakelijk om de investeringsplanning conform de begroting 2023 te kunnen realiseren. Daarnaast is de rente sinds het opstellen van de begroting iets gestegen. Uitbreiding jeugdteams en versterken sociale basis zijn hier afzonderlijk genoemd. Voor 2023 zijn daar aparte voorstellen voor aan uw raad aangeboden. Voorgesteld wordt om dit ook na 2023 voort te zetten.

In het voorstel voor vaststelling van de eerste Burap 2023 is ook aangegeven dat voorgesteld wordt de dekking van de eerder genomen besluiten met betrekking tot de indexering van subsidies over 2023 aan te passen, omdat het om structurele lasten gaat. Deze komen ten laste van het resultaat. De algemene reserve is een incidenteel dekkingsmiddel. In 2022 is besloten de formatie van de griffie uit te breiden. Dit is niet eerder meegenomen in de begroting.

Verwachte bijstellingen (B)

Er is in beeld gebracht welke mutaties wij verwachten als gevolg van loon-, prijs- en marktontwikkelingen. Hierbij is niet alleen gekeken naar de ontwikkeling van de kosten. Ook is een inschatting gemaakt van de ontwikkeling van de loon- en prijsontwikkeling die gemeenten ontvangen via de algemene uitkering uit het gemeentefonds en van de ontwikkeling van de lokale belastingen. Daarnaast zijn enkele posten in de begroting beoordeeld waar wij risico's zien die naar ons inzicht bijstelling behoeven.

Onderstaand een specificatie van deze mutaties en daaronder een nadere toelichting op de voornaamste posten:

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2024	2025	2026	2027
Meicirculaire 2023, vooral LPO en compensatie jeugd	2.337	2.602	1.903	2.858
Bijstelling stelposten jeugd n.a.v. meicirculaire 2023	-100	-200	-300	-300
Gemeenschappelijke regelingen	-1.683	-1.683	-1.683	-1.683
Indexering onroerendezaakbelasting (keuze)	260	260	260	260
Indexering budgetten personeelskosten (aanname)	-300	-300	-300	-300
Indexering budgetten subsidies (keuze)	-250	-250	-250	-250
Indexering overige budgetten (keuze)	0	0	0	0
Hogere kosten werving en ontwikkeling personeel (pag. 14)	-50	-50	-50	-50
Bijstelling budgetten energiekosten	500	500	500	500
Taakstelling kostendekkendheid lokale heffingen	-200	-200	-200	-200

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2024	2025	2026	2027
Opbrengst leges omgevingsvergunningen	-300	-300	-300	-300
Actualisatie beheerplannen (vastgoed)	-200	-200	-200	-200
Inzet opbrengsten kabels en leidingen		50	50	50
Actualisatie investeringsplanning (vooral a.g.v. beheerplannen)	-27	-39	-92	-145
Verwachte bijstellingen (B)	-13	190	-662	240

Meicirculaire 2023 loon- en prijsontwikkeling, accres en compensatie jeugd

Volgens de planning is de meicirculaire 2023 verschenen. Deze circulaire bevat informatie over de actualisatie van het accres op basis van de Voorjaarsnota 2023 van het rijk en een structurele rijksbijdrage vanaf 2027.

In de (meerjaren)begroting 2023-2026 is uitgegaan van de meicirculaire 2022 en naar aanleiding daarvan van een inschatting voor het meerjarenperspectief. Via een raadsinformatiebrief van maart 2023 bent u geïnformeerd over de positieve bijstelling naar aanleiding van de doorrekening en waar nodig aannames van de septembercirculaire en decembercirculaire 2022. De mutaties tot en met de decembercirculaire 2022 zijn verwerkt in de eerste Burap 2023. Verwerking van de meicirculaire 2023 en waar nodig aannames voor latere jaren laat vanaf 2024 de volgende bijstelling zien:

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2024	2025	2026	2027
Algemene uitkering o.b.v. meicirculaire 2023	41.069	41.113	38.083	37.783
Algemene uitkering o.b.v. decembercirculaire 2022	38.732	38.511	36.180	34.925
Mutatie (voordelig)	2.337	2.602	1.903	2.858

Algemeen

De grootste bijstelling betreft de ontwikkeling van het zogenaamde accres (indexatie). Enerzijds ter compensatie van loon- en prijsstijging en anderzijds ter compensatie van bevolkingstoename en reëel accres. De accessen zijn bijgewerkt tot en met 2027.

Een ander deel wordt veroorzaakt door ontwikkelingen in de uitkeringsbasis en maatstafgegevens zoals hoeveelheden en wijzigingen in uitkeringsfactoren. Het betreft ook hier bijstellingen met positieve effecten. Door actualisatie van de reële verwachting van de WOZ-waarden voor de jaren 2024 tot en met 2028, daalt de algemene uitkering.

Tot slot hebben er nog wat kleinere mutaties plaatsgevonden zoals de aanname voor de te verwachten onderschrijding vanaf 2024 bij het btw-compensatiefonds en heeft er een overheveling plaatsgevonden van de uitkering voor de Brede Regeling Combinatiefuncties naar de 'brede SPUK'.

Financieringssystematiek

Vooruitlopend op een nieuwe financieringssystematiek heeft het kabinet in de septembercirculaire 2022 eenmalig een bedrag beschikbaar gesteld. Dit bedrag is in de meicirculaire vanaf 2027 structureel opgenomen. Daarnaast heeft het kabinet in het kader van de nieuwe financieringssystematiek besloten om het gemeentefonds voor de volumeontwikkeling vanaf 2027 te indexeren op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product. Dit houdt in dat de volumeontwikkeling van het gemeentefonds vanaf 2027 wordt gebaseerd op een historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). In de meicirculaire 2023 wordt hiermee nog geen rekening gehouden.

Jeugdzorg

Het Rijk en de VNG hebben 18 april dit jaar een financieel principeakkoord bereikt voor de Hervormingsagenda Jeugd. In de meicirculaire 2023 worden voor jeugdzorg, onder voorbehoud van omzetting naar een definitief akkoord op de Hervormingsagenda, voor 2024 en voor 2025 middelen aan de algemene uitkering toegevoegd. Voor de jaren 2026 en verder blijven de middelen gereserveerd en zal toevoeging aan de algemene uitkering plaatsvinden na het advies van de deskundigencommissie en besluitvorming daarover.

Bij opstelling van de begroting 2023 en bijstelling tot en met de decembercirculaire 2022 is geanticipeerd op een akkoord. Gemeenten mochten in hun meerjarenbegroting rekening houden met deze te verwachten middelen. Voor 2024 en 2025 is dit nu geëffectueerd en valt het via het verdeelstelsel voor Alblasterdam iets voordeliger uit dan de eerder gedane aannames. Vanaf 2026 zijn er nog geen middelen beschikbaar gesteld, maar volgens de eerdere werkwijze is de "nog te ontvangen rijksbijdrage jeugdzorg" van 100% in 2026 gehandhaafd en is voor 2027 uitgegaan van 75%.

WMO

Het abonnementstarief in de WMO 2015 wordt afgeschaft en in plaats daarvan wordt de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de WMO 2015 heringevoerd. Daarbij is het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de vormgeving zoals die voorheen was met oog voor inkomenseffecten en het beroep dat wordt gedaan op de WMO. Anders dan beoogd in het Coalitieakkoord verdwijnt het abonnementstarief niet alleen voor de huishoudelijke hulp, maar voor alle WMO-voorzieningen waarop het abonnementstarief nu van toepassing is. Hiervoor wordt een wetsvoorstel voorbereid. Het huidige wetsvoorstel voor invoering van de passende eigen bijdrage huishoudelijke hulp (waarvan de inwerkingtreding per 2025 werd voorzien) wordt ingetrokken. Deze nieuwe informatie leidt tot bijstelling. Enerzijds gaat de verlaging van de algemene uitkering niet in vanaf 2025 maar vanaf 2026 en is deze verlaging ook hoger. Daarnaast zijn middelen toegevoegd samenhangend met het Integraal Zorgakkoord, ter compensatie voor gestegen kosten als gevolg van de invoering van het abonnementstarief WMO.

Gemeenschappelijke regelingen

Dit is gebaseerd op de informatie uit de ontwerpbegrotingen over 2024 van de gemeenschappelijke regeling. Daarbij wordt opgemerkt dat voor de uitwerking van de GRS enkele aannames zijn gedaan, omdat op basis van de informatie ten tijde van het opstellen van deze nota nog geen volledig inzicht is de samenhang tussen posten uit de begroting van de GRS en die van de gemeente.

Indexering onroerendezaakbelasting

Wij stellen voor dat de onroerendezaakbelasting worden verhoogd met de indexering die ook wordt gehanteerd in de berekening van de ontwikkeling algemene uitkering over 2024, namelijk 4,2%.

Indexering budgetten subsidies

In het verleden was uitgangspunt dat subsidies in beginsel niet werden geïndexeerd, tenzij op grond van beoordeling van ingediende aanvragen blijkt dat toekenning van indexering noodzakelijk is. In de praktijk kwam het vaak voor dat het alsnog werd toegekend. Zo ook afgelopen jaar, waarin ook voor gesubsidieerde partijen de kosten vanwege cao's en inflatieontwikkeling zijn gestegen. Wij vinden nog steeds dat subsidies niet als vanzelfsprekend verhoogd dienen te worden. Daarom stellen we voor om in de begroting wel rekening te houden met een budget of stelpost om dit op te kunnen vangen. Wij ramen deze post op € 250.000. Dit budget wordt alleen ingezet indien dit door de aanvragers goed onderbouwd wordt.

Indexering overige budgetten

Wij passen geen algemene indexering toe op de materiële budgetten. Wij streven ernaar om permanent te innoveren en te besparen en daarmee ruimte te scheppen voor de ambities van de Samenlevingsagenda. Het niet toepassen van algemene indexering betekent dat er netto minder ingekocht kan worden omdat de uitgaven wel onderhavig zijn aan de stijging van de prijspeilindex. Als budgetten 'aantoonbaar' te laag blijken te zijn dan wordt een verhoging van het budget als autonome ontwikkeling in de Begroting 2024 verwerkt.

Hogere kosten werving en ontwikkeling

De formatie is in 2023 uitgebreid en nieuwe medewerkers zijn aangetrokken. Soms ook minder ervaren medewerkers. Dat leidt er ook toe dat er meer geïnvesteerd wordt in de begeleiding en ontwikkeling van de medewerkers. In de begroting was hiermee nog geen rekening gehouden. Onzeker is of dit een tijdelijk situatie is of dat er blijvend rekening gehouden moet worden met een hoger budget hiervoor. Wij schatten dit vooralsnog in op € 50.000 per jaar.

Compensatie energiekosten

In de begrotingen van 2022 en 2023 zijn budgetten voor energieverbruik verhoogd. Op basis van inzicht nu en de verwacht dat de prijzen weer bewegen naar het niveau van twee jaar geleden, kunnen budgetten hiervoor weer naar beneden worden bijgesteld.

Taakstelling kostendekkendheid lokale heffingen

In de begroting is een meerjarige taakstelling opgenomen om de kostendekkendheid van lokale belastingen te vergroten. We zien op dit weinig tot geen ruimte voor het verhogen van de kostendekkendheid. De belangrijkste heffingen zijn al volledig of nagenoeg volledig kostendekkend. En daarnaast zou verdere verhoging bovenop de toch al aanzienlijke indexering van de lokale belastingen komen. Dat vinden wij ongewenst.

Opbrengst omgevingsvergunningen

De opbrengst uit leges omgevingsvergunning kan van jaar tot jaar sterk fluctueren. Afgelopen jaar was de werkelijke opbrengst ruim lager dan de begroting. Wij achten de kans reëel dat de opbrengst blijvend lager is. Daarnaast neemt de verwachte opbrengst af als gevolg van de wet kwaliteitsborging bouw. Wij schatten in dat de begroting met € 300.000 aangepast moet worden om beide effecten op te vangen.

Actualisatie beheerplannen

Afgelopen periode is gewerkt aan de actualisatie van beheerplannen. De doorrekening daarvan is nog niet gereed en daarom blijft onzeker of in de begroting voldoende middelen zijn opgenomen om de gemeentelijke kapitaalgoederen op het gewenste kwaliteitsniveau te houden. Dit risico is het grootst bij het beheer van het gemeentelijk vastgoed. We zien dat er per saldo (bijna) niet wordt gespaard en enkele objecten hebben binnen afzienbare tijd onderhoud nodig. Wij schatten in dat in de begroting rekening gehouden moet worden met hogere lasten van € 200.000 per jaar.

Inzet opbrengst kabels en leidingen

Vanwege werkzaamheden aan kabels en leidingen ontvangt de gemeente vergoedingen. Deze middelen kunnen ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten van de vervanging van wegen en straten. Wij schatten in dat de kapitaallasten daarmee met ca. € 50.000 per jaar af kunnen nemen.

Actualiseren investeringsplanning

Ook het investeringsprogramma is opnieuw beoordeeld. Dit leidt tot een paar aanpassingen. In het programma was een jaarlijkse investering opgenomen van € 120.000 voor vervanging van bruggen. Op basis het beheerplan moet dat vanaf 2024 worden aangepast naar € 500.000 per jaar. Op basis van de beheerplannen moet ook rekening gehouden worden met een jaarlijkse

vervangingsinvestering in asfaltdekkingen van € 500.000 per jaar vanaf 2026. Tot slot was in de begroting rekening gehouden met een investering in parkeerplaats Nic. Beetstraat. Het krediet hiervoor was nog niet goed in de begroting opgenomen. Hiervoor een bedrag van € 750.000 benodigd. Dit wordt afzonderlijk aan uw raad voorgelegd. In deze actualisatie is daar wel al rekening mee gehouden.

Wensen (C)

Het financiële meerjarenperspectief 2024-2027 ziet er op hoofdlijnen op basis van bovenstaande informatie als volgt uit:

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2024	2025	2026	2027
Geactualiseerde startsituatie (A)	731	589	-2.039	-3.216
Verwachte bijstellingen (B)	-13	190	-662	240
Saldo na bijstellingen	718	779	-2.701	-2.976

Conclusie en beschouwing op het financieel perspectief

De jaren 2026 en 2027 laten een fors negatief saldo zien. Dat geldt niet alleen voor gemeente Alblasserdam. Daar worden bijna alle gemeenten mee geconfronteerd. Dit komt enerzijds doordat tussen rijk en gemeenten nog geen (aanvullende) afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van het accres en de financieringssystematiek voor deze jaren en daarnaast is ook nog onderwerp van gesprek of gemeenten financiële ruimte krijgen via uitbreiding van het lokale belastinggebied. Daarnaast zien we dat financiële onzekerheid toeneemt doordat steeds meer via (tijdelijke) specifieke uitkeringen aan de gemeenten beschikbaar wordt gesteld, terwijl lasten vaak structureel van aard zijn.

De jaren 2024 en 2025 zien wij daarom vooralsnog als het meest representatief voor de financiële positie van de gemeente. Wij vinden het belangrijk dat deze jaren tenminste financieel in evenwicht zijn.

Voor de jaren vanaf 2026 verwachten wij compensatie van het rijk, maar we houden er rekening mee dat we ook zelf maatregelen moeten nemen om de begroting sluitend te maken en te houden. Wij schatten ons aandeel op dit moment in op een derde deel van het tekort. Dat betekent mogelijk dat intensivering die we deze collegeperiode hebben ingezet niet als vanzelfsprekend structureel (kunnen) worden voortgezet. Dit kan dus (ook) consequenties voor gemeenschappelijke regeling, maatschappelijke partners en uiteraard ook voor onszelf.

Wij zien geen noodzaak direct maatregelen te treffen, maar we gebruiken de tweede helft van 2023, in opmaat naar de begroting, om dit concreter te maken, zodat we onze stakeholders hier ook tijdig in mee kunnen nemen en bij kunnen betrekken waar dat nodig of gewenst is.

De saldi van de jaren 2024 en 2025 bieden nog enige ruimte om invulling te geven aan wensen of aanvullend beleid.

Onderstaand een overzicht van deze wensen, die inhoudelijk zijn toegelicht in hoofdstuk 2 en de financiële consequenties daarvan. Niet alle wensen zijn financieel vertaald en zijn daardoor op PM gezet in dit overzicht.

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2024	2025	2026	2027
Verduurzamen vastgoed (pag. 4)	PM	PM	PM	PM
Bereikbaarheidsvisie en transitie (pag. 5)	PM	PM	PM	PM
Stimuleren fietsgebruik, aanleg fietslus (pag. 5)		-52	-52	-52

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2024	2025	2026	2027
Inloopfunctie sociaal netwerk (pag. 7)	-45	-45	-45	-45
Doorbraakbudget (pag. 7)	-10	-10	-10	-10
WMO naar de voorkant (pag. 9)	-100	-100	-100	-100
Besparing WMO naar de voorkant (pag. 9)	50	100	150	150
Tijdelijke huisvesting onderwijs (pag. 9)		-74	-74	-74
Ontwikkelstrategie woningbouw/volkshuisvesting (pag. 10)	80			
Dekking ontwikkelstrategie uit algemene reserve (incidenteel)	-80			
Subsidie SFEA (pag. 11)	-15	-15	PM	PM
Bestuurlijk interventieteam (pag. 11)	-30	-30	-30	-30
Waarderingsubsidies (pag. 12)	-38	-38	-38	-38
Kinderboerderij (pag. 12)	-45	PM	PM	PM
Jongerenwerk (pag. 12)	-75	-75	-75	-75
Groeiagenda lokaal (pag. 13)	-30	-30	-30	-30
Groeiagenda regionaal (pag. 13)	PM	PM	PM	PM
Saldo wensen (C)	-338	-368	-303	-303
Saldo begroting na wensen (A + B + C)	380	411	-3.004	-3.279

Conclusie of advies

Het saldo van wensen voor zover financieel vertaald bedraagt jaarlijks tussen € 300.000 en € 400.000. Dat past nog binnen de begrotingsaldi voor 2024 en 2025. Daarmee resteert nog ruimte om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen of gedurende het jaar nog invulling te geven aan enkele wensen die nu op PM staan. Wij stellen voor de bijstellingen en de wensen nader uit te werken in de programmabegroting 2024.

4. Begrotingsuitgangspunten, richtlijnen en aandachtspunten provincie

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de uitgangspunten voor de uitwerking van de begroting 2024. Deze zijn deels technisch van aard. Daarnaast wordt ingegaan op de richtlijnen en uitgangspunten die de provincie de gemeenten hebben meegegeven van hun taak als financieel toezichthouder.

Bij het opstellen van de Begroting 2024 wordt voorgesteld de volgende uitgangspunten te hanteren:

Onderwerp	Uitgangspunten voor de Begroting 2023
Personele budgetten	Uitgangspunt is dat de loonkostenontwikkeling conform de CAO van gemeenten wordt gevolgd. De huidige CAO loopt tot 1 januari 2024. Er is dus nog duidelijkheid over de ontwikkeling voor 2024. Zonder nadere informatie gaan wij uit van de ontwikkeling van loonkosten conform de informatie die in de circulaire van het gemeentefonds is opgenomen. Voor 2024 is dat op basis van de meircirculaire 5,2%.
Prijzontwikkeling materiële budgetten	Wij passen <u>geen</u> algemene indexering toe op de materiële budgetten. Het niet toepassen van algemene indexering betekent dat er netto minder ingekocht kan worden omdat de uitgaven wel onderhevig zijn aan de stijging van de prijspeilindex. Als budgetten 'aantoonbaar' te laag blijken te zijn dan wordt een verhoging van het budget als autonome ontwikkeling in de Begroting 2024 verwerkt.
Subsidies	Bij eerder begroting is uitgangspunt geweest dat subsidies niet worden geïndexeerd, tenzij uit beoordeling van de aanvragen blijkt dat indexering noodzakelijk is. Afgelopen jaar zijn kosten voor iedereen vanwege de inflatie en CAO's aanzienlijk gestegen. In de praktijk zien we dat het vaak niet mogelijk is om hier de nullijn te hanteren. Voor ons is het niet vanzelfsprekend dat subsidies geïndexeerd worden. In de begroting 2024 houden we daarom net als in 2023 rekening met hogere lasten door hiervoor een stelpost op te nemen. Het is aan de maatschappelijke partners om hun aanvraag goed te onderbouwen. Waar dat echt nodig is zal de stelpost daarvoor worden aangewend.
Rente	De uitkomst van het renteschema dat in de paragraaf financiering wordt opgenomen en wordt geactualiseerd is bepalend voor de rente die gerekend wordt over investeringen. Over 2023 is nog uitgegaan van 1%. Komende jaren zijn veel investeringen gepland en hierdoor ontstaat ook weer nieuwe financieringsbehoefte. De marktrente is afgelopen jaar gestegen. Als gevolg hiervan wordt de rekenrente mogelijk naar boven bijgesteld.
Woonlasten	Voor lokale heffingen hanteren wij als algemeen uitgangspunt dat deze kostendekkend zijn. Vanwege algehele inflatieontwikkeling gaan wij voor tarieven van lokale belasting uit van een inflatiecorrectie van 4,2%. Dit is gebaseerd op informatie over kostenontwikkeling conform de meircirculaire van het gemeentefonds. De rioolheffing zal met meer dan de inflatie toenemen. Dit is het gevolg van de vaststelling van het stedelijk waterplan. In dit plan is aangegeven dat naast inflatieontwikkeling de tarieven de komende met 6% toenemen.
Taakvelden	De begroting van de gemeente is opgebouwd uit taakvelden en deze zijn gekoppeld aan programma's. We zien dat budgetten soms nog niet in het juiste taakveld staan. Dit kan voor komende begroting nog leiden tot enkele verschuivingen. Daarbij wordt ook kritisch gekeken naar de overhead, zodat voor de berekening van de kostendekkendheid van lokale belastingen wordt gerekend met een zuiver opslagpercentage.

Onderstaand een overzicht van de richtlijnen en aandachtspunten van de provincie en hoe wij daarmee omgaan:

Aandachtspunt	Hoe gaan ermee om?
Maatschappelijke ontwikkelingen	
Het beleid en de financiën van gemeenten worden beïnvloed door constant veranderende maatschappelijke ontwikkelingen. In het bijzonder de oorlog in <u>Oekraïne</u> heeft impact. Het leidt tot een vluchtelingenstroom en de uitdaging voor gemeenten om voor voldoende opvang te zorgen.	Dit heeft impact op de personele capaciteit van de gemeente. In de planning van de uitvoeringagenda wordt hiermee rekening gehouden.

Aandachtspunt	Hoe gaan ermee om?
Ook heeft de oorlog impact op de economie. Denk aan de gestegen <u>energiekosten</u> als een aanjager van de <u>inflatie</u> en schaarste van materiaal waardoor <u>projecten</u> vertraging oplopen.	De budgetten voor energiekosten zijn via eerdere P&C-documenten bijgesteld. Een verdere bijstelling is niet nodig. Uit analyse is gebleken dat budgetten neerwaarts kunnen worden bijgesteld. Er wordt geïnvesteerd in (verdere) monitoring en bewaking van (de capaciteit voor het realiseren van) projecten.
Daarnaast laat de <u>coronacrisis</u> nog haar sporen na.	Gevolgen zijn inmiddels grotendeels verwerkt in de huidige begroting en meerjarenraming. Op dit onderdeel verwachten wij geen substantiële nadere bijstellingen.
Als laatste noemen we de krapte op de <u>arbeidsmarkt</u> , welke impact heeft op de economie en vaak ook uw eigen organisatie.	Dit heeft impact op onze begroting. Meer capaciteit en financiële middelen gaan op aan het werven, opleiden, inwerken en behouden van medewerkers. Om dit blijvend te kunnen doen wordt voorgesteld de begroting bij te stellen.
Naast deze maatschappelijke en economische onzekerheden zijn het ook op financieel gebied ongewisse tijden voor gemeenten. Wij vragen u in uw begroting 2024 duidelijk toe te lichten welke keuzes u maakt over de verwerking van deze <u>onzekerheden</u> .	Onzekerheid heeft vooral betrekking op de latere jaarschijven van de begroting. Dit wordt nader uitgewerkt in deze nota en in de begroting. Informatie uit circulaire van het gemeentefonds zijn daarbij van groot belang. Daarnaast wordt in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting, conform de jaarrekening 2022 meer concreet ingegaan op risico's.
Financiële ontwikkelingen	
<u>Nieuwe financieringssysteem</u> : Eind 2021 is bij het vaststellen van het nieuwe coalitieakkoord Rutte IV "Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst" besloten na 2025 een nieuwe financieringssysteem te ontwikkelen voor de lagere overheden. Hierbij wordt een eventuele mogelijkheid voor een uitbreiding van het lokaal belastinggebied betrokken. Op dit moment is nog niet bekend hoe de nieuwe financieringssysteem eruit gaat zien. Het voornemen van het kabinet is om voor de zomer van 2023 een uitvoeringsplan met een tijdpad naar de Kamer te sturen. Wij hanteren bij onze beoordeling van uw begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027 de bedragen uit de mei- of septembercirculaire 2023. Dit hangt af van welke circulaire die u bij de berekening van de algemene uitkering hanteert.	Wij hanteren de meicirculaire als uitgangspunt voor de begroting. Wel houden we oog voor de financiële positie van de gemeente als de uitkomst van de begroting of de septembercirculaire aanleiding geeft tot verdere acties, dan wordt deze informatie wel betrokken bij het eventueel maken van keuzes.
<u>Inflatie/prijsstijgingen</u> : Wij gaan ervan uit dat u de loon- en prijsstijging aan de lastenkant van de begroting minimaal laat aansluiten op de in de mei- of septembercirculaire gepubliceerde indexen, afhankelijk van welke circulaire u bij de berekening van de algemene uitkering hanteert. Het kabinet heeft in de Najaarsnota 2022 aangekondigd bij Voorjaarsnota 2023 een extra prijsbijstelling over 2022 uit te keren. Deze prijsbijstelling geldt ook voor het Gemeentefonds. U bent overigens vrij om aan de lastenkant van hogere percentages uit te gaan.	Een groot deel van de begroting gaat op aan bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. De ontwikkeling van de bijdragen wordt overgenomen in de begroting van de gemeenten. Daarnaast wordt een inschatting gemaakt van het benodigde budget voor de overige posten in de begroting. Deze inschatting baseren wij op informatie uit de meicirculaire van het gemeentefonds.

Aandachtspunt	Hoe gaan ermee om?
<p>Opschalingskorting: Sinds 2015 geldt voor gemeenten een opschalingskorting op het gemeentefonds. Deze korting is opgelegd, omdat gemeenten door gedwongen opschaling kosten zouden besparen. In het regeerakkoord van kabinet Rutte II stond de ambitie om door opschaling te komen tot gemeenten met meer dan <u>100.000</u> inwoners. Dit zou leiden tot besparingen op <u>apparaatskosten</u>, vereenvoudiging van regelgeving en minder dubbeling van taken. De verplichte opschaling is niet doorgestaan maar de bijbehorende opschalingskorting is blijven staan. Deze opschalingskorting zou van 2015 tot en met 2025 steeds verder oplopen, tot een structureel bedrag van bijna € 1 miljard in 2025. De afgelopen jaren is de oloploop van de opschalingskorting tijdelijk geschrapt. Naar aanleiding van het coalitieakkoord van het kabinet Rutte IV is de oloploop van de opschalingskorting voor deze kabinetsperiode wederom geschrapt. Vanaf 2026 is de opschalingskorting wel weer in de cijfers opgenomen (een structurele korting van € 675 miljoen). De VNG is hierover in gesprek met het kabinet. Ook op dit punt gaan wij ervan uit dat u in uw begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027 de bedragen uit de mei- of septembercircularre 2023 verwerkt, afhankelijk van welke circularre u bij de berekening van de algemene uitkering hanteert.</p>	<p>Wij hanteren de informatie uit de meicircularre.</p>
<p><u>Sociaal domein/Jeugd</u>: Het merendeel van de gemeenten heeft in de meerjarenraming 2024-2026 van de begroting 2023 een stelpost Jeugd opgenomen. Dit was mogelijk op basis van een afspraak tussen het Rijk, IPO en VNG. De door de gemeenten gehanteerde bedragen konden worden berekend op basis van financiële reeks de uitspraak van de zogenaamde <u>Commissie van Wijzen</u>. Het is nog niet bekend hoe in de begroting 2024 met de stelpost 'uitkomst onderzoek Jeugdzorg' moet worden omgegaan. Voor het geval de meicircularre 2023 nog geen structurele oplossing biedt, werken wij samen met de andere provincies scenario's uit. Het doel hiervan is om direct na het uitkomen van de meicircularre 2023 onze kaders kenbaar te kunnen maken. Wij vragen u in dat geval die kaders in uw begroting toe te passen. Tot slot vragen wij u voor het ramen van de lasten Jeugd in uw begroting altijd rekening te houden met prijsstijgingen, volumeontwikkelingen en mogelijk een toename van duurdere en langere trajecten.</p>	<p>Inmiddels zijn gemeenten hierover nader geïnformeerd door de VNG. Er is een financieel principeakkoord bereikt voor de hervormingsagenda jeugd. Het ingroeipad van de totale beoogde besparing van € 1 mrd wordt verzacht met € 285 mln. Daarnaast komt voor de jaren 2024 en 2025 nog € 385 mln extra beschikbaar. Wij gaan ervan uit dat dit wordt verwerkt in de meicircularre. In de begroting van de gemeenschappelijke regeling wordt rekening gehouden met prijs- en volumeontwikkeling en daarmee dus ook in de begroting van de gemeente.</p>

Aandachtspunt	Hoe gaan ermee om?
<p>Eigen bijdrage huishoudelijke hulp: Het gebruik van de huishoudelijke hulp onder midden- en hoge inkomens is door de invoering van het abonnementstarief gestegen. De beschikbaarheid van voorzieningen onder de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) is hierdoor onder druk komen te staan. Daar waar de druk op de voorzieningen leidt tot bezuinigingen of wachtlijsten, worden kwetsbare burgers die niet zelf een hulp kunnen betalen het hardst geraakt. In het coalitieakkoord is opgenomen dat het kabinet daarom werkt naar een eerlijkere eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp. Het Besluit passende bijdrage huishoudelijke hulp tot wijziging van het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 is nu in procedure. Dit besluit bevat regels over een nieuw in te voeren eigenbijdragesystematiek voor de huishoudelijke hulp, waaronder regels over de hoogte van de eigen bijdrage en de wijze waarop het inkomen en vermogen worden betrokken. Ook wordt de samenloop met andere eigen bijdragen geregeld. Tot slot wordt met dit besluit geregeld dat indexatie van het abonnementstarief geschiedt aan de hand van de consumentenprijsindex, net zoals dat geldt voor de eigen bijdragen voor beschermd wonen en de Wet langdurige zorg. Huishoudens met huishoudelijke hulp vanuit de Wmo 2015 met een bijdrage-plichtig inkomen van 185% of meer van het sociaal minimum gaan een hogere bijdrage betalen. Naar verwachting zal hierdoor minder beroep worden gedaan op huishoudelijke hulp en zullen de inkomsten van gemeenten uit eigen bijdragen toenemen. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2025. In de meicirculaire 2022 heeft het Rijk aangekondigd dat de aanpassing vanaf 2025 moet leiden tot een taakstellende besparing van € 95 miljoen en dat de algemene uitkering vanaf 2025 met dit bedrag wordt verlaagd. Wij verzoeken u de lasten reëel te ramen, ongeacht de inkomsten uit eigen bijdragen die de gemeente mag innen. Voor het bepalen van deze inkomsten mag u uitgaan van het Besluit passende bijdrage huishoudelijke hulp tot wijziging van het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 dat momenteel in procedure is.</p>	<p>De raming van de kosten voor huishoudelijke hulp wordt gebaseerd op de begroting van de GRS waarin rekening is gehouden met prijs- en verwachte volumeontwikkeling.</p>
<p>Overige ontwikkeling in wet- en regelgeving</p>	
<p>In de begroting en jaarrekening moet u rekening houden met de <u>Wet open overheid</u> (Woo). Dit houdt in dat u, op grond van artikel 3.5 <u>Openbaarheidsparagraaf</u>, in de begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens voor de uitvoering van deze wet en in de jaarrekening verslag doet van de uitvoering ervan. In de memorie van toelichting bij de Woo staat onder andere dat met dit artikel beoogd wordt een impuls te geven aan de actieve openbaarheid door voor te schrijven dat bestuursorganen in hun begroting en verantwoordingsverslag aan moeten geven hoe zij rekening houden met de bepalingen uit de Woo. Dat geldt zowel voor de actieve als voor de passieve openbaarmakingen op grond van de Woo.</p>	<p>In de jaarrekening is informatie hierover verwerkt in de paragraaf bedrijfsvoering. In de begroting 2024 wordt dit in een afzonderlijke paragraaf opgenomen.</p>
<p><u>Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging bouw</u> (Wkb): De inwerkingtreding van de Omgevingswet is vastgesteld op 1 januari 2024. Over het algemeen geven gemeenten aan dat ze zijn voorbereid op de invoering van de Omgevingswet en de Wkb. Wij gaan ervan uit dat u in uw begroting 2024 zo goed en betrouwbaar als mogelijk in beeld brengt wat de gevolgen van de Wkb zijn voor de opbrengsten van leges, zowel wat betreft aantallen als wat betreft de leges per vergunning. Uitgangspunt is dat de Omgevingswet budgetneutraal kan worden ingevoerd in een periode van 10 jaar. In interbestuurlijk verband is afgesproken dat naar oplossingen zal worden gezocht voor financiële knelpunten. Wij benadrukken dat de baten en lasten reëel moeten worden geraamd, ook als de wijziging ten opzichte van de begroting 2023 niet budgetneutraal uitpakt. Pas op langere termijn gaat het uitgangspunt van budgetneutraliteit immers spelen. Daarbij is nog niet duidelijk op welke wijze dat uitgangspunt gaat worden bereikt.</p>	<p>De raming van baten uit leges van omgevingsvergunningen wordt bijgesteld op basis van een analyse van OZHZ over de baten van voorgaande jaren.</p>

Aandachtspunt	Hoe gaan ermee om?
<p>Wet digitale overheid: De Wet digitale overheid legt de basis voor verdere digitalisering. Burgers krijgen elektronische identificatiemiddelen (eID) met een substantiële of hoge mate van betrouwbaarheid. Deze identificatiemiddelen geven publieke dienstverleners meer zekerheid over iemands identiteit. De wet stelt daarnaast open standaarden verplicht. Hiermee implementeert Nederland de Europese richtlijn over toegankelijkheid van overheidswebsites en apps. De wet wordt vanaf 1 juli 2023 in fases ingevoerd. Na de inwerkingtreding en vooral vanaf het moment dat u op het stelsel bent aangesloten, moet u digitale diensten indelen naar betrouwbaarheidsniveau, heeft u een acceptatieplicht voor toegelaten inlogmiddelen en moet uw informatiebeveiliging op orde zijn. Wij attenderen u erop deze taken te voorzien van reële ramingen, zowel voor de implementatielasten als voor de jaarlijkse structurele lasten.</p>	<p>De WDO is een kaderwet, die verder uitgewerkt wordt in lagere regelgeving. Dit zal een meerjarig proces zijn. Deze wet raakt de dienstverlening van de gemeente breed. Dit heeft daarom ook de aandacht van de SGD, waar dit onderdeel is van de regionale portfolio. Op dit moment er is nog te weinig inzicht, omdat er een verdere (landelijke) concretisering nodig is om eenmalige en structurele financiële en inhoudelijke consequenties in beeld te brengen.</p>

Naast deze algemene aandachtspunten heeft de provincie nog enkele specifieke aandachtspunten meegegeven naar aanleiding van de beoordeling van de begroting 2023.

Onderwerp	Uitgangspunten voor de Begroting 2023
<p>Actualisatie beheerplannen. De onderhoudslasten van de kapitaalgoederen nemen jaarlijks een groot deel van uw exploitatieruimte in beslag. Om het beheer, het onderhoud en de financiële consequenties van deze kapitaalgoederen goed in kaart te brengen zijn recente beheerplannen (maximaal vijf jaar oud) belangrijk.</p>	<p>De financiële doorrekening van de beheerplannen is nog niet volledig uitgewerkt. Daar wordt aan gewerkt. Wel is rekening gehouden met een bijstelling van de begroting voor beheer en onderhoud van gebouwen. Ook is rekening gehouden met een nieuwe en aangepaste reeks aan vervangingsinvesteringen voor bruggen en asfalttoplagen.</p>
<p>Toelichting van incidentele lasten en baten. Het opnemen van een goede toelichting is een stellige uitspraak van de commissie BBV en noodzakelijk om te kunnen beoordelen of een post daadwerkelijk incidenteel is.</p>	<p>In de jaarrekening 2022 wordt dit conform het BBV uitgewerkt. En zo ook in de programmabegroting 2024. Het huidig saldo van de begroting zoals in deze nota is weergegeven wordt nauwelijks beïnvloed door incidentele posten. Incidentele posten wikkelen we veelal af via reserves.</p>

5. Van Perspectiefnota naar begroting

Algemene beschouwingen

Deze Perspectiefnota wordt behandeld in de raad tijdens de Algemene beschouwingen op 4 juli 2023. De Algemene beschouwingen zijn ook het moment voor de raad om richting te geven aan het college over de mate waarin het aan de knoppen, zoals het weerstandsvermogen, de lokale lasten, het ambitieniveau en het voorzieningenniveau in het dorp, kan draaien richting een sluitende begroting.

In deze Perspectiefnota 2024 is een structureel sluitend perspectief voor de jaren 2024 en 2025 opgenomen. In deze nota is de uitkomst van de meicirculaire 2023 van het gemeentefonds betrokken, zodat een eerste integraal beeld van de ontwikkeling van het financieel perspectief wordt weergegeven en keuzes gemaakt kunnen worden die richting geven aan de programmabegroting 2024.

De behandeling van de begroting 2024 staat gepland op dinsdag 7 november 2023. Voorafgaand aan de behandeling van de Begroting 2024 zal de raad afzonderlijk worden geïnformeerd over de effecten van de septembercirculaire 2023.